

відносин, що опосередковують її функціонування, а отже, розгляду їх як сукупності взаємопов'язаних елементів.

Література

1. Пріоритети інвестиційної політики в контексті модернізації економіки України / А.П. Павлюк, Д.С.Покришка, О.О. Молдован, Д.В.Ляпін [та ін.]; [за ред. Я.А.Жаліла]. — К.: НІСД, 2013. — 80 с.
2. Перспективи економіки України в умовах глобальної макроекономічної нестабільності / Жаліло Я.А., Покришка Д.С., Белінська Я.В. [та ін.]. — К.: НІСД, 2012.- 120 с.
2. Маршавін Ю. М. Регулювання ринку праці України: теорія і практика системного підходу: монографія. — К.: Альтерпрес, 2011. — 396 с.

Тормоса Ю. Г.,

к.е.н., доцент,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Одним з найважливіших об'єктів державного регулювання кризових явищ є ціни. Державне регулювання цін і тарифів — це система заходів впливу на процеси ціноутворення, що спрямовані на забезпечення таких цілей, як обмеження монополізму та забезпечення конкурентного середовища на ринку товарів та послуг, стримання інфляційного зростання цін, забезпечення соціального захисту певних верств населення. На сучасному етапі державне регулювання цін в Україні здійснюється двома напрямкам: перший — шляхом встановлення фіксованих і граничних цін, граничних рівнів постачальницько — збутових і торговельних надбавок, граничних нормативів рентабельності тощо; другий — шляхом запровадження процедури декларування зміни ціни або її реєстрації.

Найбільш широко державне регулювання цін здійснюється через застосування граничних рівнів постачальницько — збутових і торговельних надбавок (націнок). Зокрема, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська адміністрації мають право встановлювати граничні постачальницько-збутові і торговельні надбавки на борошно пшеничне, хліб, макаронні вироби, цукор, крупи, молоко, сир тощо у розмірі не вище 15% до ціни виробника (митної вартості). Крім цього на основні лікарські засоби і вироби медичного призначення, що

включені до Національного переліку (215 найменувань), встановлені граничні постачальницько-збутові надбавки не вище ніж 12% оптово-відпускної ціни та граничні торговельні (роздрібні) надбавки не вище ніж 25% закупівельної ціни. Але якщо такі лікарські засоби і вироби медичного призначення придбаваються за бюджетні кошти, то граничний рівень постачальницько-збутових і торговельних надбавок не повинен перевищувати 10% закупівельної ціни.

Достатньо широко у вітчизняній практиці державного регулювання цін використовуються граничні нормативи рентабельності. Відповідно до Постанови КМУ № 1548, граничні нормативи рентабельності можуть застосовуються при формуванні цін на деякі паливо-енергетичні ресурси (вугілля, скраплений газ), що відпускаються населенню для побутових потреб; друковану продукцію, що виробляється за рахунок державних коштів; дитяче харчування та на певні види борошна та хліба з нього. Зокрема розпорядженням Київської міської державної адміністрації у місті були запроваджені граничні рівні рентабельності виробництва пшеничного борошна вищого і першого сорту та житнього обдирного на рівні 8%, хліба вагою більше ніж 500 грамів з таких видів борошна та їх суміші - на рівні 12%.

Недоліком установаження цін через граничні нормативи рентабельності є пропорційна залежність розміру прибутку від собівартості продукції. Тому підприємства-монополісти зацікавлені не в зниженні, а, навпаки, в збільшенні витрат на виробництво своєї продукції, що за встановленого рівня рентабельності дає їм змогу отримати більший прибуток. Це негативно впливає на ефективність виробництва, призводить до підвищення собівартості продукції, а отже і до зростання цін.

Важливим методом державного регулювання цін є декларування зміни цін і тарифів. Державне регулювання цін шляхом запровадження процедури їх декларування та/або реєстрації — це отримання від регулюючого органу дозволу на зміну рівня цін. Механізм декларування зміни цін на споживчому ринку регулюється Постановами КМУ «Про запровадження Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари» та «Питання декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби та вироби медичного призначення, які закуповуються за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів». Відповідно до першої постанови, декларуванню підлягають зміни оптово-відпускних цін на борошно пшеничне та житнє обдирне, різні види круп, свинину, м'ясо курей, ковбаси варені, молоко ко-

ров'яче, сметану, сир кисломолочний, масло вершкове, яйця курячі, цукор та олію соняшникову рафіновану.

Державне управління ціноутворенням неможливе без ефективною системи контролю за цінами. До системи органів управління державного контролю та спостереження за цінами входять Державна інспекція з контролю за цінами та її територіальні органи (27 секторів) в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі. Основними функціями таких органів є виконання контрольно-наглядових функцій за дотриманням вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін, здійснення державного спостереження та запобігання порушенням у сфері ціноутворення.

Державне спостереження цін і тарифів здійснюється шляхом проведення моніторингу вільних та державних регульованих цін. До переліку соціально значущих товарів та послуг, за якими проводиться постійний моніторинг цін (тарифів) відносяться:

а) продукти харчування: борошно пшеничне вищого ґатунку, певні види хліба, макаронні вироби, крупи гречані та рис, м'ясо (яловичина, свинина, птиця), сало, варені ковбаси першого ґатунку, молоко 25% жирності, сметана, масло, сир, яйця курячі, цукор пісок, олія соняшникова, картопля, сіль;

б) окремі види продуктів перероблення нафти: дизельне паливо, бензин марки А-95, газ скраплений;

в) товари та послуги, які реалізуються за регульованими цінами і тарифами: електроенергія, газ скраплений для побутових потреб, послуги міського пасажирського транспорту, житлово-комунальні послуги з тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирна плата та утримання житла.

На основі результатів державного спостереження у сфері ціноутворення визначаються методи впливу на економічні процеси та цінову ситуацію на товарних ринках, а також відповідні адміністративно-господарські санкції за порушення законодавства про ціни і ціноутворення.

Але на сьогодні нормативно-правове забезпечення системи державного управління ціноутворенням вимагає подальшого вдосконалення. Так, потребує пояснення (ст.13 Закону «Про ціни і ціноутворення») відмінність між таким способом державного регулювання цін, як установлення «граничних рівнів постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди)» та окремим методом установлення «розміру постачальницької винагороди». Якщо в першому випадку формою державного регулювання цін є встановлення «граничного рівня» постачальни-

цької винагороди, то у другому сутність регулювання цієї ж винагороди через встановлення її «розміру незрозуміла. Необхідно також чітко визначити розбіжність між такими способами регулювання цін, як «розмір доплат» та його відмінність від «надбавки». Якщо «розмір доплат» визначається через підвищувальні коефіцієнти (як знижки на основі знижувальних коефіцієнтів), то про це потрібно сказати окремо.

Торопова И. С.,

к.э.н., доцент,

Таврический национальный университет
имени В. И. Вернадского

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНАЛИТИЧЕСКИХ МЕТОДОВ ПРИ АНТИКРИЗИСНОМ УПРАВЛЕНИИ ПРЯМЫМИ ЗАТРАТАМИ

При разработке долгосрочных, текущих и оперативных планов работы предприятия особое внимание следует уделять прямым материальным и трудовым затратам. Удельный вес таких расходов в производственной себестоимости занимает от 60 до 80 % в зависимости от отрасли, а следовательно именно эти затраты оказывают наибольшее влияние на результат деятельности [1, 2]. Контроль формирования таких расходов должен быть постоянным и предполагать изучение влияния факторов определяющих эти расходы. Анализ должен проводиться в несколько этапов: начинать следует с общего отклонения (нулевой уровень — определяет общее направление изменения), затем установить влияние основных факторов (первый уровень — детализация изменения) и установление причин полученных отклонений с увязкой по местам возникновения затрат и ответственностью менеджера соответствующего уровня управления [3, 5, 6].

Расчет размера влияния факторов на общее отклонение от планируемых прямых трудовых и материальных затрат должен проводиться в разрезе статей затрат по местам их возникновения и включать в себя размер общего отклонения от установленного объема с последующей детализацией за счет изменения: объемов деятельности; ассортиментных сдвигов; уровня затрат на единицу производимой продукции (осуществляемых работ, оказываемых услуг).